

Toplumsal Cinsiyet, Enerji ve Yoksulluk Bağının İncelenmesi Üzerine Genel Bir Değerlendirme

Burcu Koyuncu Hışım¹✉

Öz

Toplumsal cinsiyet yaklaşımı, ev içi işlerden çoğunlukla kadınları sorumlu tutmaktadır. Söz konusu işlerin görülmesi için enerji temel bir ihtiyaçtır. Dolayısıyla kadınların, ev içi işlerini yapabilmeleri için erkeklerden farklı enerji ihtiyacı bulunmaktadır. Bu ihtiyacın giderilememesi enerji yoksulluğuna neden olmaktadır. Kadınlar hem enerji yoksulluğu ile mücadele etmekte, hem ona çözüm üretmek zorunda kalmakta, hem de ondan olumsuz yönde etkilenmektedirler. Böylece, toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk arasında bir bağ oluşmaktadır. Söz konusu olan bağ, toplumsal cinsiyet anlayışına bağlı olarak, enerji yoksulluğunun, kadınlar üzerindeki yükümlülüklerini, dışlanmışlıklarını ve kötü sonuçlarını ifade etmektedir. Bu kapsamda hazırlanan çalışmanın amacı toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağını genel çerçevede açıklamaktır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi yöntemine dayalı olarak çalışmada bağın ne anlama geldiği, tarihsel gelişimi ve etkileri ortaya koyularak bağa yönelik genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Yapılan değerlendirme sonucunda, toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağı; enerji konusundaki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yoksul kadınlar üzerindeki etkisi olarak belirlenmiştir. Bu çalışma, literatüre sağlayacağı katkı ile ileride yapılacak çalışmalara yol göstermesi bakımından önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Enerji, Yoksulluk

JEL Kodları: JEL P46, JEL 013, JEL J16

A General Evaluation on Examining Nexus of Gender, Energy and Poverty

Abstract

The gender approach holds women mostly responsible for domestic work. Energy is a basic need to perform these tasks. Therefore, women have different energy needs than men due to domestic work. Failure to meet this need causes energy poverty. Women both struggle with energy poverty, have to find solutions to it, and are negatively affected by it. Thus, a link is formed between gender, energy and poverty. The bond in question expresses the obligations, exclusion and bad consequences of energy poverty on women, depending on the understanding of gender. The aim of the study prepared in this context is to explain the link between gender, energy and poverty, which has not been adequately examined in the literature. For this purpose, based on the document analysis method, one of the qualitative research methods, the study reveals what the vineyard means, its historical development and effects, and a general evaluation of the vineyard is made. As a result of the evaluation, the link between gender, energy and poverty; It was determined as the impact of gender inequality in energy on poor women. This study is important in terms of its contribution to the literature and guidance for future studies.

Keywords: Gender, Energy, Poverty

JEL Codes: JEL P46, JEL 013, JEL J16

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Ahlat Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, bkoyuncu@beu.edu.tr, https://orcid.org/0000-0003-1472-1944

✉ **Sorumlu yazar / Corresponding author**, bkoyuncu@beu.edu.tr

Giriş

Enerji ve yoksulluk konusundaki toplumsal cinsiyete ilişkin sorunlar, cinsiyete dayalı işbölümü ve baskın kültürel kalıplar karakterizasyonu ile yakından ilgilidir. Mevcut toplumsal yeniden üretim ve bakım modellerine uygun olarak; kadınlar, hanehalkının beslenmesinden, temizlenmesinden ve bakımından sorumludurlar. Aynı zamanda ısınma sorunlarının giderilmesi, bahçe işlerinin yapılması ve evcil hayvanların bakımı ile de yükümlüdürler. Ev işlerinin cinsiyete göre dağılımına bağlı olarak enerji ihtiyacını gidermek için gerekli araçları bulma sorumluluğu da kendilerindedir (Amigo & González, 2019: 384). Yoksul bölgelerdeki kadınların enerjiye dair bu yükümlülükleri; enerji, toplumsal cinsiyet ve yoksulluk arasındaki bağı ortaya koymaktadır. Son yıllarda toplumsal cinsiyeti, enerji konusuna entegre etme çabasının yükselmesi (Wilhite, 2017: 3) ile bu bağ gündeme gelmektedir. Ancak bu bağın yeterli ölçüde incelendiğini söylemek çok güçtür. Enerji yoksulluğuna ilişkin mevcut ayrıştırılmış cinsiyet verileri henüz tamamlanmamıştır (European Parliament, 2023: 1). Enerji tedarigi ve yoksulluğunun, cinsiyet araştırmalarına yönelik ilgi eksikliğinin yanı sıra ciddi düzenleyici tartışma ve politika çabaları da eksik kalmıştır (Matzinger & Berger, 2021: 1). Akademik literatürde de yeterince ele alınmadığı söylenebilir (Ryan, 2014: 102).

Bu kapsamda çalışmanın amacı, toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağının açıklanmasına yönelik genel bir çerçeve sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizine dayalı olarak hazırlanan çalışma, üç ana bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk bölümünde literatür özetine yer verilmektedir. Bu sayede çalışmaya rehberlik edecek bir literatür sunulmuş olmaktadır. İkinci bölümde, toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağının ana temaları ortaya koyulmaktadır. Üçüncü bölümde ise bu bağın etkilerinin neler olduğuna ilişkin değerlendirmelere yer verilmektedir. Çalışma sonucunda enerji, toplumsal cinsiyet ve yoksulluk arasında bir bağ bulunduğu ve enerji yoksulluğu etkilerinin toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle kadınlar üzerinde daha etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu etkilerin özellikle kadınların sağlığı, güvenliği, eğitimi, zaman ve ekonomisi üzerinde ciddi eksiklikler ve sorunlar oluşturduğu anlaşılmıştır.

Literatür incelendiğinde toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağına ilişkin çalışmaların az sayıda olduğu ve bu çalışmalarda bağın, farklı konularla birlikte ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmada ise doğrudan söz konusu bağa ilişkin ayrıntılı bir değerlendirmeye yer verilmesi çalışmanın özgünlüğünü oluşturmaktadır. Bu çalışmanın gelecek çalışmalar için yol gösterici olacağı ve konuya ilişkin farkındalığın artmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. Literatür Taraması

Literatür kapsamında enerji, yoksulluk ve toplumsal cinsiyet bağını ele alan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Literatürde öne çıkan bazı çalışmalara burada yer verilmektedir:

Cecelski (2003) tarafından yapılan çalışmada, sürdürülebilir enerji gelişimi ve yoksulluk düşüncesi ele alınarak enerji ve toplumsal cinsiyet alanındaki mevcut düşünceler gözden geçirilmekte ve enerji-yoksulluk-toplumsal cinsiyet ilişkisi açıklanmaktadır. Bu bağlamda;

enerjiye erişimde toplumsal cinsiyet ve yoksulluk sorunlarının yenilebilir enerji yöntemleri ile çözülebileceği iddia edilmektedir.

Clancy, Skutsch ve Batchelor (2003) çalışmasında, toplumsal cinsiyet-enerji-yoksulluk bağlantısı hakkındaki mevcut düşüncenin keşfedilmesi, buna ilişkin kilit konuların gözden geçirilmesi, ele alınması gereken alanların vurgulanması, toplumsal cinsiyet odaklı enerjinin bulunması için üstlenilmesi gereken eylemlerin bulunması üzerinde durarak, ileride yapılacak çalışmalara dair önerilerde bulunmaktadır. Bu çalışmada enerji, yoksulluk ve toplumsal cinsiyet arasındaki bir dizi ilişkinin açık olduğu kanaatine varılmaktadır. Ancak kanıt bütünü oluşturmak için toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağı konusunda daha fazla ilgiye ve araştırmaya ihtiyaç duyulduğu belirtilmektedir.

Cecelski (2004) çalışmasında, toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk arasındaki bağlantıların daha anlaşılabilir olması için hangi araştırma yaklaşımlarının yardımcı olabileceğine dair sorgulama yapmaktadır. Bu çalışmada Clancy, Skutsch ve Batchelor tarafından 2003 yılında yapılan çalışma analiz edilerek, ihtiyaç duyulan yaklaşıma yönelik argümanlar geliştirilmiştir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, enerji, yoksulluk bağında; toplumsal cinsiyetin ilk sırada bulunması gerektiği vurgulanmaktadır.

Clancy vd. (2007) çalışmasında, toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağı kavramını kullanarak enerji sektörü için toplumsal cinsiyet analizi araçları oluşturmuştur. Bu araçlar, enerji projelerinde sağlanması gereken toplumsal cinsiyet amaçlarıdır.

Ramakrishnan (2009) çalışmasında, toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağının paydaş katılımı yoluyla çözülmesi için mevcut seçenekler geliştirmektedir. Bu bağlamda politika yapıcılarının konuya dair farkındalığının artması gerektiği, özellikle başta kadınlar olmak üzere farklı paydaşların sürece dâhil edilmesi, toplumsal cinsiyet analitik araçlarının ve çerçevelerinin kullanılmasını önermektedir. Bu çalışmada diğer çalışmalardan farklı olarak paydaş katılımı başlı başına bir yöntem olarak sunulmaktadır.

Dodo ve Nyon (2014) çalışmasında, kırsal alanlarda cinsiyet, yoksulluk ve enerji bağına incelemektedir. Bu çalışmada, diğer çalışmalardan farklı olarak saha araştırması yöntemi kullanılmaktadır. Derinlemesine görüşme yöntemlerinden yapılandırılmamış görüşme tekniği ile 15 katılımcı ile görüşmeler gerçekleştirilerek sahadaki faaliyetler gözlemlenmiştir. Görüşme ve gözlemlerin sonucunda; kadınların, sosyal ve ekonomik olarak enerji gibi toplumsal ve temel olanaklardan dışlandığı belirlenmiştir.

Listo (2018) çalışmasında, enerji yoksulluğu literatüründe toplumsal cinsiyetin önemine yönelik artan bir duyarlılık olmasına rağmen enerji ve cinsiyet analizi çalışmalarının yeterli olmadığına dikkat çekerek konuya ilişkin literatürün zenginleştirilmesini amaçlamıştır. Toplumsal cinsiyet, enerji, yoksulluk bağının anlaşılabilmesi için enerji kaynakları uygulamalarının ortaya çıkarmış olduğu cinsiyet ilişkilerinin anlaşılması gerektiğine dikkat çekmiştir.

Toro, Vázquez ve Serrano (2023) çalışmasında, niceliksel analiz ile enerji yoksulluğu tartışmasına katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmada kadın ve erkek reisli hanehalkı analizlerinin yanında, tek kişilik haneler de incelenmektedir. Kadınlar ve erkekler arasındaki farklar ve bu farkların nasıl enerjiye hâkim olduğu analiz edilmektedir.

Yukarıda yer verildiği üzere, literatürde konuya ilişkin sınırlı sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmada ise literatürde yer alan çalışmalardan farklı olarak toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağının tarihsel gelişim süreci ve etkileri ele alınarak, bağa yönelik genel bir çerçeve oluşturulmaktadır.

2. Toplumsal Cinsiyet, Enerji ve Yoksulluk Bağı

Toplumsal cinsiyet anlayışı; toplumun kadınlara ve erkeklere yüklediği rol ve beklentiler ile ilgilidir. Bu rol ve beklentiler, bazı görev ve sorumlulukları ya kadınlara ya da erkeklere yüklemektedir. Örneğin kadınların en temel görevi olarak ev işi yapması ve çocuk bakması görülürken erkeklerin görevi evin geçimini sağlamak olarak görülmektedir. Erkekler ev dışındaki, kadınlar ise ev içindeki işlerden sorumlu tutulmaktadır (Yılmaz, 2018: 19). Vatandaş'a (2007) göre ev işleri ve bakım işlerinin kadınlara uygun olduğu düşünülmektedir. Buna göre² yemek pişirmek (% 76- % 92), bulaşık yıkamak (% 83- % 89), temizlik yapmak (% 76- %91), çamaşır yıkamak (% 75- % 88), ütü yapmak (% 67- % 78), çocuk için yemek hazırlamak (% 86- % 95), çocuğu giydirmek (% 79- % 88), çocuk hastalanınca bakmak (% 91- %96) ve aile içi sorunları çözmek (% 75- % 69) kadınlara uygun görülmektedir (Vatandaş, 2007: 50). Cinsiyetlere göre ev içi işlere bakıldığında kadınlara, toplumsal cinsiyet ayırımından kaynaklanan eşitsiz ve orantısız şekilde çeşitli görev ve sorumlulukların uygun görüldüğü anlaşılmaktadır.

Ev içi işlerin yerine getirilmesinde enerji temel bir gereksinimdir. Temel ihtiyaçların karşılanması için yetersiz bir enerji tüketim düzeyi olarak tanımlanan enerji yoksulluğu, ev içi işlerin aksamasına ya da yapılamamasına neden olabilir. Bu durumda ev içi işlerden temel sorumlu olan kadınlar, enerji arz ve talebinden de sorumlu olarak enerji yoksulluğundan daha fazla etkilenmektedirler. Toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağı; enerjiye ilişkin yoksulluğun erkeklerden farklı olarak kadınları etkileyen yönleri ile ilgilidir.

Toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağı; enerji ile ilgili kararları kimin aldığı, mevcut enerji politikalarının kadınlar açısından sonuçlarının neler olduğu, kadınların enerji sorunu ile nasıl başa çıktıkları ve biyokütle yakıt kullanımının kadınları nasıl etkilediği sorularına cevap arayan bir ilişkiyi ifade etmektedir (Clancy, Skutsch ve Batchelor, 2003: 10-13). Başka bir deyişle; enerji kararlarına katılamayan ancak politikalarından en çok etkilenen kadınların, enerji sorunu ile nasıl başa çıktıkları ve biyokütle kullanımından nasıl etkilendikleri toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk arasındaki bağı ortaya koymaktadır. Cinsiyet ayrımcılığı, kadınlara farklı rolleri vererek (Nalbant ve Korkmaz, 2019: 170) onları, enerji temininden ve kullanımından birinci derecede sorumlu tutarken katılımdan ve politika oluşturma sürecinden uzak tutmaktadır. Söz konusu bağ, bu anlayış temelinde şekillenmektedir.

Kadınlara özel biçilen yükümlülüklerin bir sonucu olarak onların erkeklerden farklı enerji ihtiyaçları bulunmaktadır. Farklı rollerden ve sorumluluklardan kaynaklanan bu enerji ihtiyacı, cinsiyet yaklaşımlı kaygılara neden olmaktadır. Dolayısıyla enerji konusu, kadın odaklı bir eğilim içerisine girmektedir. Çoğu kırsal ve yoksul kentsel alanda enerji arzının kadınların sorumluluğunda olması (Mahat, 2006: 1), onlara yönelik kaygının ve eğilimin nedenini ortaya

² Burada yer verilen oranlardan ilk oran, kadınların kadınlara bu görevleri ne oranda uygun gördüğünü, ikinci oran ise erkeklerin kadınlara bu görevleri ne oranda uygun gördüğünü ifade etmektedir.

koymaktadır. Bu bölgelerde kadınların, erkeklerden daha fazla enerji yoksulluğu ile karşılaştığı ve enerji arzı için mücadele ettikleri bilinmektedir. Ancak buna rağmen onlar, enerji konusunda karar alma rollerini veya sorumluluklarını üstlenmek için herhangi bir şansa sahip olmayabilirler. Bu konu hakkındaki endişelerini kamuya açık bir şekilde dile getirebilecekleri ya da tartışabilecekleri resmî bir mekanizma bulunmayabilir. Hatta kadınların enerji ve yoksulluk sorunları, kamusal alanda tartışılması için erkeklerin sorunları kadar önemli görülmeyebilir (Dutta, 1997: 14). Bu tutum, enerji konusunda ayrıştırıcı cinsiyetçi uygulamaların olduğunu göstermektedir. Söz konusu uygulamalar, enerji sektöründeki istihdam alanından; hanelerdeki enerji erişimine kadar uzanmaktadır.

Enerji sektörünün, toplumsal cinsiyete ilişkin bir dizi kalıcı ayrımdan etkilendiği söylenebilir. Bunlar; enerji iş gücü piyasasındaki toplumsal cinsiyet ayrımı ve enerjiye erişimde toplumsal cinsiyetler arası uçurumdur (European Institute for Gender Equality, 2016: 4). Enerji iş gücü piyasasında, cinsiyetçi ayrımdan kaynaklanan sorunlar; kadınların, erkeklere göre üst yönetim kademelerinde daha az yer alması, işe alım sürecinde evlilik, çocuk gibi sorular ile değerlendirilerek istihdam edilmesi ve saha çalışmalarında erkeklerin tercih edilmesi gibi çalışma alanlarının cinsiyete göre belirlenmesi olabilir (Çakmak vd., 2022: 57-58). Bunlara ek olarak, kadınların erkeklere göre ücretlerinin %20'den fazla daha düşük olduğu bilinmektedir (IEA, 2025). İşe alım sürecinde başlayan cinsiyetçi ayrımlar, ücret alımına kadar devam etmektedir. Bununla birlikte pozisyonlarında da farklılıklar bulunmaktadır. Erkekler teknik ve idari pozisyonlarda yer alırken kadınlar sınırlı etki ve karar verme gücü ile daha çok büro ve yönetsel kısımda yer almaktadırlar (Unwomen, 2024: 5). Bu pozisyon eşitsizlikleri; kadınların, enerji konusunda karar alma ve politika oluşturma sürecinden dışlandığını göstermektedir. Oysa kadınlar, toplumsal cinsiyet anlayışı nedeniyle enerji yoksulluğu bakımından erkeklere göre daha dezavantajlıdır.

Kadınların, erkeklerden farklı olarak modern enerji kaynaklarına erişemediklerine dair genel bir kabul görme mevcuttur (Irena, 2019: 75). Kadınların kendine ait cep telefonu sahibi olmaları, erkeklerden %8 daha düşük ihtimâldir. 2023 yılında erkeklerin % 70'i karşılaştırıldığında, kadınların % 60'ı internet kullanmıştır (Unwomen, 2024: 5-6). Kadınların, telefon ya da internet konusundaki erişim sıkıntısı, daha yoksul alanlarda pil satın alımına kadar uzanmaktadır. Güney Afrika'da kadınların erkekler gibi banttan müzik dinleme erişimi dahi bulunmamaktadır. Erişim adaletsizliğine maruz kalan kadınlar, enerji kararının ve kontrol mekanizmasının da dışında tutulmaktadır. Karar vericiler genellikle erkekler olmaktadır. Örneğin Zimbabwe'de teknoloji erkeklerin tekelindedir ve onlar güneş enerjisiyle çalışan ocakları istemedikleri için bu modern ocaklar kullanılmamaktadır (Clancy, Skutsch ve Batchelor, 2003: 10). Afrika'da hâlâ 5 kişiden 4'ünün açık ateş, geleneksel ocak ve biyokütle kullandığı (IEA, 2024) göz önüne alındığında; kadınların, erkeklerin sunduğu enerji alternatiflerinden birine karar vermek zorunda oldukları anlaşılmaktadır. Zorunlu enerji tercihinde bulunan kadınların enerji yöntemini belirleyen etmen yalnızca erkekler değil aynı zamanda, ekonomik gelirdir.

Enerji tercihi, düşük gelirli ve yüksek gelirli aileler arasında değişiklik gösterebilir. Yüksek gelirli ailelerin, modern enerji kaynakları için ödeme yapabilmeleri, onları alternatif enerji konusunda isteksiz yapabilir. Diğer yöntemleri aile üzerinde bir yük olarak görebilirler. Ancak düşük gelirli ailelerde bütçe, yeterli enerji erişimi sağlamaya yetmeyebilir. Bu nedenle,

yoksul ailelerde geleneksel enerji yöntemleri (biyokütle, 1970, su, rüzgâr, güneş vs.) kullanılabilir. Bu ailelerde gelir düzeylerine göre kadınlar, enerji yöntemlerini belirleyerek, enerji sorunları ile başa çıkmaya çalışmaktadırlar. Enerjiyi ailelerine yük olmadan ücretsiz temin edebilecekleri ve yönetebilecekleri mallar olarak görmektedirler. Böyle bir hanehalkı enerji yönetimi; onlara sağlık, eğitim, eğlence, giyim gibi farklı kalemlere harcama yapmalarını sağlamaktadır. Bu anlayış, gelir yoksulluğunun, kadınların enerji hizmetlerine erişimlerini engellediğini ve enerji tercihini belirlediğini göstermektedir. Evde, bahçede, tarım alanlarında çoğunlukla üretimi gerçekleştiren kadınlar olduğu için enerjinin üretiminden ve tercihinden de öncelikle kadınlar sorumlu olsa da; kadınların, ücretsiz aile emeği kaynağı olmaları, istihdam olanaklarına sahip olmaması, alternatifleri benimsemek için kendi kazançlarının olmaması, enerji konusundaki seçim şanslarını ortadan kaldırmaktadır (Wickramasinghe, 2005: 39). Dolayısıyla kadınlar, enerji konusunda politika oluşturamaz ve kararlara katılamazken, enerji yoksulluğu ile mücadele ederek, politika ve kararlardan en çok etkilenen grubun kadınlar olduğu söylenebilir.

Toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağı; kadınların ve erkeklerin, karar vericilere ve kaynaklara erişilebilirliklerinin farklı olmasından kaynaklanmaktadır. Kadınların enerji ile ilgili kaynak tahsisi erkeklere göre daha sınırlıdır ve kadınlar bu konuda yoksulluk yaşamaktadırlar (Clancy, Skutsch ve Batchelor, 2003: 10). Enerjiye erişim imkânlarının sınırlı olması, yalnızca kırsal yoksul kadınlar ile ilgili gibi görünse de kentli kadınları da kapsamaktadır. Kentli kadınlar da modern enerjiye erişimde sorunlar yaşamaktadır. 2022 Eurofound verilerine göre, bekâr anneler ve diğer bekâr kadınlar, elektrik faturalarını ödemekte bekâr erkeklere göre daha fazla zorluk çekmektedirler. Bunun nedeni genellikle daha düşük ortalama gelirler ve düşük ücretli, yarı zamanlı veya güvencesiz işlerin yaygınlığının artmasıdır (European Parliament, 2023: 1). Yine yaşlı kadınların, erkeklere göre daha düşük emekli maaşları nedeniyle enerji yoksulu olma olasılığının daha yüksek olduğu bilinmektedir (European Economic and Social Committee, 2022). Böylece, kadınların erkeklere göre daha fazla enerji yoksulluğu yaşadığı söylenebilir.

Enerji yoksulluğunun, kadınlar üzerinde sağlık bakımından ve sosyoekonomik yönden sonuçları bulunmaktadır. Kadınların, enerji ihtiyaçları ve tüketim kalıplarının erkeklerinkinden farklı olması, cinsiyet ve enerji yoksulluğunu açıkça birbirine bağlayarak; toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağına dikkat çekmektedir. Bu bağ, fizyolojik, ekonomik ve sosyal sonuçları daha da karmaşık hâle getirmektedir (Social Europe, 2024). Gereken ölçüde enerji erişimin bulunmaması, diğer bir deyişle, elektriğin olmaması; kadınlar için eğitim, sağlık, istihdam, zaman yönetimi gibi gündelik yaşamın parçası hâline gelmiş uygulamaları zorlaştırmaktadır. Kadınların; katı atık toplamak, yemek yapmak ve hane bakımını sağlamak gibi sorumluluklarının olması, enerji yoksulluğu ile erkeklerden daha fazla mücadele etmelerine ve bu nedenle geleneksel yakıtlara yönelmelerine neden olmaktadır. Bu eğilim, onların daha fazla çaba göstermesine ve yakıt kullanımı sonuçlarından da daha çok zarar görmelerine neden olmaktadır (Öcal ve Başarslan, 2022: 21). Kadınların, erkekler ile aralarındaki işbölümüne bağlı olarak, enerji yoksulluğundan daha fazla etkilendikleri söylenebilir. Örneğin Avrupa Birliği ülkelerindeki kadınlar, hane bakım sorumlulukları için erkeklerden iki buçuk kat daha fazla zaman harcamaktadırlar. Evde çalışarak daha fazla zaman geçirmek, onları enerji yoksulluğunun zorluklarına karşı daha hassas hâle getirmektedir (Social Europe, 2024). Kadınların, enerji ile ilgili tüm süreçten sorumlu olmaları, rollerinin önemini

ortaya koyarken aynı zamanda karar verici konumda olamamaları, enerji konusunda dışlandıklarını göstermektedir. Bu çelişki, toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağına açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Öyleyse, enerjiye yönelik sorunların çözümü için bu bağın dikkate alınması faydalı olabilir.

Enerji sorunundan kaynaklanan ve etkilenen pek çok alan arasındaki bağlantı, literatürde yaygın olarak kabul görmüştür ancak mevcut sosyoekonomik sistemde karmaşık ve gömülü şekilde vurgulanmıştır. Enerji erişimi ile ilgili pek çok politika alanı yeterince araştırılmamıştır (Stojilovska vd., 2022: 1). Bunlar arasında yüksek enerji fiyatları, hanehalkı büyüklüğü ya da toplumsal cinsiyet gibi bazı özel demografik ve sosyoekonomik koşullar yer almaktadır (Betto, Garengo ve Lorenzoni, 2020: 1). Bu bağlamda enerji yoksulluğu veya enerji politikasının cinsiyete duyarlı bir analizinin önemi konusunda da çok az farkındalık bulunmaktadır. Bu büyük bir eksikliktir çünkü enerji yoksulluğu, cinsiyetten bağımsız bir olgu değildir (Matzinger & Berger, 2021: 6). Dolayısıyla enerjinin, yoksulluk ve toplumsal cinsiyet ile keşişiminin de açık bir şekilde yeteri kadar araştırıldığını söylemek zordur. Bu keşişimden doğan bağa yönelik araştırmaların başladığı görülmektedir ancak bağın önemi doğrultusunda yeterince çalışma ile karşılaşılmamaktadır. Konuya yönelik araştırmaların gelişim süreci devam etmektedir.

3. Toplumsal Cinsiyet, Enerji, Yoksulluk Bağının Gelişimi

1970'lerden bu yana, enerji konusunda, toplumsal cinsiyet odağının artmasına yönelik bir yaklaşım izlenmektedir (Shatlova, Sobolieva ve Vostriakov, 2021: 21). Bu yaklaşımın nedenlerinden biri bu yıllarda toplumsal cinsiyet hareketlerinin başlaması ve enerji krizi dolayısıyla hanehalkı enerjisinin büyük bir enerji sektörü olarak kabul edilmesi (Cecelski, 2000: 18) ile kadınların sektördeki yerinin sorgulanması olabilir. Hanehalkının neredeyse tüm işlerini yerine getiren kadınların, enerji sektöründeki eksiklikleri fark edilmiştir. Söz konusu farkındalık, enerjiye yönelik toplumsal cinsiyet eğilimini beraberinde getirmiştir.

Toplumsal cinsiyet hareketlerinin başlaması, enerjiye toplumsal cinsiyet perspektifinden bakmayı sağlamıştır. Kadınların enerji yoksulluğu ile ilgili sorunlarına çözüm geliştirebilir düşüncesi ile toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağı çalışmaları başlamış olabilir. Ancak yine de enerji konusundaki kadın odaklı eğilimin temel nedeninin bu yıllarda yaşanan enerji krizi olduğu söylenebilir.

1970'lerde yaşanan enerji krizi, enerji ve toplumsal cinsiyet konusunu gündeme getirmiştir. Kriz, biyokütle enerjisine ve odun yakıtına dikkat çekerek, kırsal alandaki enerji ihtiyacının, kadınlar tarafından geleneksel yöntemlerle karşılanmasına neden olmuştur. Böylece kadınlar ve enerji konusu, uluslararası organizasyonlar tarafından tartışılmaya başlanmıştır. Tartışmalar esas olarak kırsal hanehalkı ekonomisi ve zaman bütçesi/emek söylemleri çerçevesinde gerçekleşmiştir. Kadınların yemek pişirmek için biyokütle toplamalarındaki vakit kaybı ve çeşitli sıkıntıları, temel sorunlar olarak belirtilmiştir. Kadınlar ve çocuklar üzerindeki olumsuz sağlık etkileri vurgulanmıştır. Biyokütle kullanımı ile kadın, zaman, sağlık gibi temalar arasındaki ilişki; temel cinsiyet ve enerji konuları olarak ele alınmıştır. Cinsiyet ve enerji sorunu büyük ölçüde kırsal bir boyuta, yakacak odun ve ev mutfağına indirgenmiştir. Öte yandan araştırmalar, konu ile ilgili sorunların açıkça görünmesini sağlayacak şekilde sunulmuştur. Kadınların geleneksel yöntemleri kullanması ile oluşan sorunlar (odun yakıtları krizi ve krizin sonucunda ortaya çıkan sorunlar artan odun yakıtı

talepleri, talebin önüne geçen arz algısı, ormansızlaşma, iklim krizi gibi) çözülmeye çalışılmıştır. Bu sorunların çözümü için ağaç dikimi, verimli biyokütle sobalarının üretimi ve yayılması gibi özel çözüm yöntemleri geliştirilmiştir (Wamukonya, 2002: 4-5).

1980'lere gelindiğinde, daha geniş ölçekli öneriler geliştirilmiştir. Bazı enerji analistleri, biyokütle enerjisinin, enerji sektörü düşüncesine dâhil edilmesine yönelik bir anlayış geliştirmeye çalışmıştır. Ancak kısa süre sonra biyokütleyle yönelik temel verilerin büyük ölçüde eksik olduğu ve sadece hanehalkı anketlerinden veri elde edilebildiği anlaşılmıştır. Böylece ekonomide biyokütle enerjisinin görünmezliği dikkat çekmiştir. Ancak yine de bu yıllarda mevcut olan sınırlı veriler ışığında şunlar açığa çıkarılmıştır (Cecelski, 2004: 6-7):

- Dünya nüfusunun yarısı yemeklerinin tamamını ya da bir kısmını biyokütle ile pişirmektedir.
- Asya ve Afrika'daki en yoksul ülkelerde, toplam enerji tüketiminin %90'ı hane halkları tarafından yapılmıştır ve bu yakıtlar geleneksel biyokütleden oluşmaktadır.
- Hanehalkında yakıt toplama işi ücretsiz emekçi olan kadınlar ve çocuklar tarafından gerçekleştirilmektedir
- Biyokütle yakıtları açık ateşlerde, ilkel sobalarda, düşük verimlilikte yakılmaktadır.
- Biyokütle tüketimi, sadece kırsal hanelere değil, aynı zamanda kentsel hanelere ve ticari pazarlara da girmiştir.
- Hanehalkı enerji sektörü doğmuş ve bir analiz birimi olarak hanehalkına eklenmiştir. Buna rağmen enerji sektörü bu gerçeği görmezden gelerek, onu bugün dahi enerji politikası ve pratiğinde tanımamaktadır. Biyokütle enerjisinin ve hanehalkı enerji sektörünün görünmezliği, dengesiz enerji politikası ve bütçe oluşumuna neden olmaktadır.
- Biyokütle enerjisine olan ilgi yetersiz olsa da bu enerji türü kadınların enerji sektöründeki rolünü ilk kez gün yüzüne çıkarmıştır.

Geniş çaplı araştırmalar için sınırlı olan bu bulgular en azından kadınlar ve enerji konusunda fikir vermektedir. Buna göre; biyokütle, hanehalkı için temel enerji kaynağı olmasına rağmen enerji sektöründe yer edinememiştir. Aynı iddia kadınlar için de geçerli olabilir. Yakıt toplamak ve yemek pişirmek için kadınlar, uzun saatler harcayarak büyük çaba sarf etmelerine rağmen (Köhl, 2012: 12) enerji sektöründe onlara yeterince yer verilmemiştir.

1980'lerden itibaren modern yakıtların aksine; odun, odun kömürü, biyokütle yakıtları temini hâlâ büyük ölçüde kontrolsüz ve gayri resmi olarak faaliyet göstermektedir. Kırsal kesimler, bu yollarla enerji ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Benzer şekilde şehirlerde de biyokütle tedariki kontrol edilememektedir. Böylece kadınlar, günlük sorumlulukları için biyokütle enerjisine bağımlı olmaya ve enerji değişimine karşı savunmasız kalmaya devam etmektedirler (Clancy, Skutsch ve Batchelor, 2003: 9). Bu durum; toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağının, enerji kaynaklarında önemli bir araştırma konusu olarak yer almaya başlamasını sağlamış olabilir. Ancak yine de konu ile ilgili literatürdeki çalışmaların odak noktasını, ağırlıklı olarak, yoksul kırsal kadınlar ve odun enerjisi ile sınırlı kaldığı söylenebilir (Cecelski, 2003: 2). Enerji yoksulluğunun cinsiyet konusundaki bu sınırı, konuya dair geniş bir veri tabanı oluşmasını da engellemiş olabilir; çünkü Avrupa genelinde enerji yoksulluğunun cinsiyete göre ayrıştırılmış verilerin toplanmasına yönelik acil bir ihtiyaç bulunmaktadır.

(Habersbrunner & Martschew, 2020: 12). Bu doğrultuda, günümüzde her ne kadar bağ ile ilgili çalışmalar başlamış olsa da sınırlı verilere ve bulgulara rastlandığı anlaşılmaktadır.

4. Toplumsal Cinsiyet, Enerji ve Yoksulluk Bağının Etkileri

Toplum refahının tüm yönlerinin merkezinde yer alan enerji, yoksulluk ve toplumsal cinsiyet ile kesiştiğinde oluşan bağ; ulusal ve uluslararası düzeyde, çeşitli sorunlara yol açmaktadır (Akabuiro, 2022: 5). Bu sorunlar enerji sektöründe; eğitim, sağlık, ekonomi, tarım, zaman, uygulama teknikleri ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği üzerinde oluşmaktadır (Feenstra ve Özerol, 2021: 1). Kadınların erkeklere göre fizyolojik, ekonomik ve sosyal bakımdan daha zayıf olmaları; tüm bu sorunlardan daha fazla etkilenmelerine yol açmaktadır. Dolayısıyla kadınların, söz konusu bağdan orantısız şekilde daha fazla etkilendikleri söylenebilir (Birgi, vd.; 2021: 4-8). Enerji yoksulluğunun en ağır yükünü kadınlar çekmektedir.

Kadınların, modern enerjiye erişim yetersizliğinden ve onun sonuçları olan kirli yakıt kullanımının zararları ve biyokütle temini için oluşan vakit ve emek kaybı nedeniyle, erkeklerden daha fazla etkilendikleri söylenebilir. Bu iddia kadınların sağlık sorunları yüzdeleri ile güçlendirilebilir. Şöyle ki; Pakistan için yapılan bir araştırma sonucuna göre; biyokütle kullanımına bağlı olarak, hanelerdeki aşçıların % 8'i diğer üyelerin ise % 6'sı solunum problemleri yaşarken, aşçıların %25'i diğer üyelerin ise %11'i baş ağrısı çekmektedir. Diğer hastalıklarda oranlar değişse de aşçılar her birinden etkilenmektedir. Hanelerde pişirme sorumluluğunun kadınlarda olduğu için onların tüm bu hastalıklardan diğer üyelere göre daha fazla etkilendiği söylenebilir (İmran, 2018: 72).

Elbette erkekler de enerji yoksulluğu ile karşılaşmaktadır ancak bu nedenle ortaya çıkan sıkıntılar ve azalan fırsatlar genellikle kadınlar için daha büyüktür. Gerçekten de olumsuz iç mekân pişirme ve ısıtma faaliyetleri kadınların sağlığını daha çok etkiler; çünkü bu işleri evlerde çoğunlukla kadınlar yapar. Benzer şekilde enerji ile yapılması gereken diğer ev işleri de yine kadınların sorumluluğundadır. Tüm bu işler, kadınların vakitlerini alarak, onların kişisel gelişim, eğitim, rekreasyon, istihdam gibi alanlara yönelmesini engelleyebilir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağının; kırsal enerji programlarında, kadınların sağlık güvenlik, istihdam, eğlence, yaşam kalitesi ile ilgili kaygılar oluşturmak gibi etkisi bulunmaktadır. Bununla beraber enerji ile ilgili karar alma mekanizmalarında kadın rollerini yetersiz bırakması ve kadınlara eşit fırsatların verilmemesine neden olması gibi etkilere yol açmaktadır (Karlsson & Oparaocha, 2003: 63-64). Böylece kadınlar, enerjiye yönelik planlamaların ve stratejilerin dışında kalmaktadır. Hem bunların oluşturulma sürecinde hem de uygulanma sürecinde kadınlar aktif rol alamamaktadırlar; çünkü enerji programlarının yapıldığı kurum ve kuruluşlara uzak kalmaktadırlar.

Kadınların, enerji kararlarının alındığı birimlerde yeterince yer almadığı, enerji ile ilgili politikaların oluşturulduğu bakanlıklardaki pozisyonlarından anlaşılabılır. 2024 yılında kadınlar dünya genelinde bakanlık pozisyonlarının % 23.3' ünü elinde tutarken bunların sadece %12'si enerjiden, doğal kaynaklardan, yakıtlardan ve madenlerden sorumlu olmuştur (Unwomen, 2024: 5). Başka bir örnek de Türkiye için verilebilir. Ülkede cumhuriyetin kurulduğu günden bugüne kadarki tüm enerji bakanları erkek olmuştur (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2025). Dolayısıyla Türkiye gibi hiç kadın enerji bakanı olmayan ülkeler, kadınların enerji konusunda liderlik pozisyonundan da uzak kaldığını göstermektedir. Yine

Türkiye’de enerji sektöründe kadın istihdamına bakılacak olursa, toplam 5.254 yönetici içerisinde yalnızca 1.441 kadın yöneticinin yer aldığı görülmektedir. Kadın yöneticilerin dağılımına bakıldığında ise alt kademe yönetimde 897, orta kademe yönetimde 452 ve üst kademe yönetimde 92 kadın çalışan bulunmaktadır (Budak vd., 2024, 35). Bu veriler ışığında, enerji sektöründe kadınların üst düzey yönetim kademelerinde daha az yer aldığı söylenebilir. Büyük oranda alt yönetim pozisyonlarında yoğunlaştığı, karar alma süreçlerine doğrudan etki edebilecek üst kademe pozisyonlarda ise oldukça sınırlı sayıda yer aldıkları anlaşılmaktadır. Kadınların, enerji politikalarının karar alma süreçlerine dâhil olabilecekleri pozisyonlarda daha az yer almaları, onlara özgü enerji ihtiyaçlarının göz ardı edilmesine yol açabilir.

Toplumsal cinsiyeti dışarıda bırakan enerji politikaları, kadınların acil ihtiyaçlarını ihmal ederek teknik çözümlere odaklanmaktadır. Öyleyse bu yaklaşımların, enerji yoksulluğu bakımından cinsiyet farklılıklarını da görmezden geldiği söylenebilir (Ngvara vd., 2022: 11). Kadınların, mevcut enerji politikalarında yer almamaları, kadınların enerji sorunlarının giderilmesini engellemektedir.

Sonuç

Enerji, toplumsal cinsiyet ve yoksulluk bağı konusu, günümüzde önemli bir tartışma konusu hâline gelmiştir. Konuya yönelik çeşitli araştırmalar yapılarak, yeni veriler oluşturulmaya çalışılmaktadır. Ancak yine de enerji yoksulluğunun, toplumsal cinsiyet yönüne yönelik ayrıştırıcı verilerin tamamlanamadığı ifade edilebilir. Bu durum kadınların erkeklerden farklı olarak enerji konusundaki yoksulluklarının, mücadelelerinin ve konumlarının anlaşılmasını güçleştirmektedir. Diğer yandan, kadınların geleneksel enerji yöntemlerini kullanmak zorunda kalmaları, bu yöntemlerin onlara özgü sosyoekonomik sonuçlarının olması ve sektör tarafından dışlanmaları açık bir şekilde görülmektedir. Böylece, veri eksikliğine rağmen enerji, toplumsal cinsiyet ve yoksulluk arasındaki bağ, ortaya çıkmaktadır. Çalışmada da bu bağın oluşum süreci ve tarihsel gelişimi açıklanarak, genel bir değerlendirmesinin yapılması amaçlanmıştır.

Bu doğrultuda yapılan çalışma ile enerjinin toplumsal cinsiyet boyutuyla ele alınarak, yoksullukla kesişiminden kaynaklanan bağ değerlendirilmektedir. Değerlendirme sonucunda enerji konusunun erkek egemen bir alan olduğunu görülmektedir. Kadınlar, erkeklerin sunduğu enerji türlerinden birine karar vermek zorunda kalmaktadırlar. Üst düzey yönetimlerde erkekler bulunduğu için enerji planları, programları ve politikaları onlar tarafından oluşturulmaktadır. Bununla beraber hanelerde de kadınlar, erkeklerin belirlediği enerji yöntemleri arasından bir seçim yapmaktadırlar. Gelir yoksulluğu yaşanan hanelerde tercih, geleneksel yöntemlerden yana olmaktadır. Geleneksel yöntemler ile enerji teminini ve tüketimini gerçekleştiren kadınlar, enerjiye yönelik politika yapım ve karar aşamasında yer alamazken, bundan sonraki tüm enerji sürecinin yönetiminden sorumlu olmaktadır. Kadınlar, hanelerdeki enerji sorumlulukları için erkeklerden daha fazla zaman kaybetmekte ve çaba sarf etmektedirler. Bu fark, onların zamanlarının ve bütçelerinin çoğunu alırken farklı alanlara vakit ayırmalarını ve harcama yapmalarını engellemektedir. Bu nedenle eğitim, sağlık, göç, yaşam kalitesi sorunları gibi sosyoekonomik sorunlardan erkeklerden daha fazla etkilenmektedirler.

Toplumsal cinsiyet, enerji ve yoksulluk bağı; kadınların enerji yoksulluğu konusundaki erkeklerden farklı sorumlulukları, konumları ve sorunlarından daha fazlasını ifade etmektedir.

Modern enerji kaynaklarına erişimlerindeki farklarını da kapsamaktadır. Kadınlar, modern enerji kaynaklarına ve fırsatlarına erkeklere göre daha az ulaşma şansına sahiptirler. Bölgeler arasında farklılık göstermek üzere kadınlar, elektrikten pillere, telefondan internete kadar asgari düzeyde modern enerjiye erişim imkânı sağlayamamaktadırlar. Kadınların, enerji konusundaki tüm eşitsizliklerinin anlaşılması için enerji yoksulluğuna, toplumsal cinsiyetin eklenmesi gerekmektedir. Bu kesişime yönelik farkındalığın artırılması önem taşımaktadır. Ancak böylelikle, eşitsizliği en aza indirmek için uygun adımlar atılabilir. Bunun için daha fazla çalışma yapılması gerekmektedir.

Enerjinin toplumsal cinsiyet ve yoksulluk ile kesişimini ele alan bu çalışma; enerji yoksulluğunun, kadınlar aleyhinde daha farklı ve fazla çıktısı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada söz konusu bağın, kadınları neden ve nasıl etkilediği araştırılmıştır. Bağın, cinsiyete göre ayrıştırılmış verilere dayandığında daha açık bir şekilde ortaya koyulabileceği tespit edilmiştir. İlerde yapılacak araştırmalar, cinsiyete yönelik veri tablolarının oluşturulması yönünde yapılırsa bağ ile ilgili politikaların geliştirilmesine ve uygulanmasına katkı sağlayabilir.

Extended Abstract

The aim of the study is to provide a general framework for explaining the gender, energy and poverty nexus. In line with this purpose, the study, which was prepared based on document analysis from qualitative research methods, consists of three main sections. The first section of the study includes a literature summary. In this way, a literature that will guide the study is presented. The second section reveals the main themes of the gender, energy and poverty nexus. The third section includes evaluations on the effects of this nexus. As a result of the study, it was determined that there is a nexus between energy, gender and poverty and that the effects of energy poverty are more effective on women due to gender inequality. It was understood that these effects create serious deficiencies and problems especially on women's general health, safety, education, time and economy.

The limited access of poor rural women, who are primarily responsible for household energy management, to modern energy sources compels them to rely on constrained and traditional energy options, such as wood. This situation underscores the complex intersection of gender, energy, and poverty. Rural women's insufficient access to energy not only exacerbates their socioeconomic marginalization but also adds a critical dimension to the relationship between gender and energy. Energy poverty significantly influences the energy preferences and practices of women, who, unlike men, predominantly manage household energy. Consequently, energy poverty emerges as a pivotal third dimension within the traditionally bilateral gender-energy nexus.

The relationship between gender, energy, and poverty encompasses more than the differing responsibilities, positions, and challenges that women face in comparison to men within the context of energy poverty; it also includes disparities in access to modern energy services. Women generally have fewer opportunities to benefit from modern energy sources and technologies. Although these disparities vary by region, many women are still unable to

access even basic forms of modern energy, including electricity, batteries, mobile phones, and the internet. In order to fully understand and address energy-related inequalities experienced by women, it is essential to integrate a gender perspective into analyses of energy poverty. Enhancing awareness of this intersection is crucial for developing effective interventions. Only through such awareness can meaningful steps be taken to reduce existing inequalities. Therefore, further research is needed to strengthen the knowledge base and inform the formulation of gender-sensitive energy policies.

Gender, energy and poverty nexus; This topic started to be discussed after the relationship between gender and energy came to the agenda. In the energy crisis of the 1970s; women have combated the crisis by producing energy for their household work with alternative energy methods. In this way, their important role in energy production has been recognized. However, they are still ignored in the energy sector. The fact that women have different energy obligations than men and cannot gain a place in the sector has brought the relationship between gender and energy to the agenda. It was then noted that this relationship created a link with poverty. The fact that the choice of alternative energy method varies according to income level and that women choose the alternative energy method shows that the relationship between energy and gender is linked to poverty. The reflection of energy's gender inequality aspect on poverty can be expressed as the link between gender, energy and poverty. This study offers a comprehensive evaluation of the nexus under consideration. Based on both conceptual and empirical analyses conducted within this framework, it has been determined that the energy burdens experienced by impoverished women as a result of gender inequality constitute the focal point of this relationship.

This study highlights the intersection of energy, gender, and poverty, revealing that energy poverty produces distinct and disproportionately negative outcomes for women. The analysis demonstrates how and why this intersectional relationship adversely impacts women, emphasizing the need for a gender-sensitive approach in addressing energy-related challenges. The findings underscore the importance of utilizing gender-disaggregated data to more accurately identify and articulate these dynamics. Future research efforts that prioritize the collection and use of such data may play a crucial role in informing the development and implementation of inclusive and equitable energy policies.

A review of the literature reveals that research explicitly focusing on the nexus between gender, energy, and poverty remains limited. Furthermore, existing studies often address this nexus indirectly or alongside other related themes. The present study contributes to the field by offering a thorough and dedicated analysis of this specific intersection, thereby filling a notable gap in the literature. It is anticipated that the findings presented herein will provide a valuable foundation for future research endeavors and significantly contribute to increasing scholarly and policy-oriented awareness of the complexities inherent in the gender-energy-poverty nexus.

Etik Beyanı	: Çalışmanın tüm hazırlık aşamalarında etik kurallara uyulduğu yazar tarafından beyan edilir. Aksi bir durumun tespiti hâlinde, Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi herhangi bir sorumluluk kabul etmez ve tüm sorumluluk yazara aittir.
Etik Onayı	: Çalışmada katılımcılardan anket, görüşme, gözlem ya da deney yoluyla birincil veri veya kişisel veri içeren herhangi bir içerik kullanılmamıştır. Bu nedenle etik kurul onayı gerekmemektedir.
Çıkar Çatışması	: Herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar Katkısı	: Çalışma tek yazar tarafından hazırlanmıştır. Tüm katkı (%100) Burcu Koyuncu Hışım'a aittir.
Finansman	: Yoktur.
Teşekkür	: Yoktur.
Yapay Zekâ Kullanımı	: Yapay zekâ destekli herhangi bir araç kullanılmamıştır.
Ethical Approval	: The author declares that all stages of the study were conducted in accordance with ethical research principles. In the event of any misconduct, Artvin Çoruh University Journal of International Social Sciences assumes no responsibility and all responsibility lies with the author.
Ethical Approval	: The study did not involve the collection of primary data or any content containing personal data through surveys, interviews, observations, or experiments with participants. Therefore, ethical approval was not required.
Conflict of Interest	: No conflict of interest exists.
Author Contributions	: This is a single-author study. All contributions (100%) belong to Burcu Koyuncu Hışım.
Funding	: None.
Acknowledgements	: None.
AI Use Statement	: No artificial intelligence tools were used in the preparation of this study.

Kaynakça

- Akabuiro, D. O. (2022, September 12). *Energy poverty and gender inequality in west africa: An international human rights law perspective*. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4216824
- Amigo-Jorquera, C., & Guerrero-González, M. (2019). Does energy poverty have a female face in Chile? *Tapuya: Latin American Science, Technology and Society*, 2(1), 378-390.
- Betto, F., Patrizia G., & Lorenzoni, A. (2020). A new measure of Italian hidden energy poverty. *Energy Policy*, 138, 1-7.
- Birgi, O. G., Fuhrmann, A., Habersbrunner, K., & Stock, A. (2021, April). *Gender and poverty. women engage for a common future*. https://www.wecf.org/de/wp-content/uploads/2018/10/EmpowerMed_Gender-and-energy-poverty-Factsheet-2021.pdf
- S., Çakmak, Z., Uçar, R., Elmacıoğlu, B., Hatipoğlu, S., Teneke, B., Budak, İ. (2024). *Türkiye enerji sektöründe toplumsal cinsiyet eşitliği araştırması kadın istihdamı: Küresel ve yerel dinamikler*, Alman Enerji Ajansı.
- Cecelski, E. (2000). *The role of women in sustainable energy*. National Renewable Energy Laboratory.
- Cecelski, E. (2003). *Energy, poverty, and gender-enabling equitable access to rural electrification: Current thinking on energy, poverty and gender*. The World Bank.
- Cecelski, E. (2004). *Re-thinking gender and energy: Old and new directions*. Energia/Ease Discussion Paper, 41.
- Clancy, J. S., Skutsch, M., & Batchelor, S. (2003). *The gender-energy- poverty nexus: Finding the energy to adress gender concern in development*. DFID.
- Clancy, J., Ummar, F., Shakya, I., & Kelkar, G. (2007). Appropriate gender-analysis tools for unpacking the gender-energy-poverty nexus. *Gender and Development*, 2(15), 241-257.
- Çakmak, Z., Uçar, C., Çelik, Ö., Budak, Ö., & Hatipoğlu, S. (2022). *Enerji sektöründe toplumsal cinsiyet eşitliği raporu*, Alman Federal Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Bakanlığı.
- Dodo, O., & Nyon, C. (2014). Gender, poverty and energy nexus: Unpacking the conflict in zimbabwe. *International Journal of Sustainable Energy and Environmental Research*, 3(1), 1-15.
- Dutta, S. (1997). Role of women in rural energy programmes: Issues, problems and opportunities. *Energia news*, 4, 11-14.
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı. (2025, Ocak). [Enerji.gov.tr/kurumsal-eskibakanlarimiz](https://enerji.gov.tr/kurumsal-eskibakanlarimiz).
- European Economic and Social Committee. (2022, November 24). *energypoverty-women-more-likely-be-affected-men*. <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/energypoverty-women-more-likely-be-affected-men>

- European Institute for Gender Equality. (2016). *Gender and energy*. Publications Office of the European Union.
- European Parliament. (2023). *International women's day: the gender aspects of energy poverty*. European Parliament
- Feenstra, M., & Özerol, G. (2021). Energy justice as a search light for gender-energy nexus: Towards a conceptual framework. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 138, 1-11.
- Habersbrunner, K., & Martschew, E. C. (2020). *Report on gender aspects of existing financial schemes for energy poverty measures*. EmpowerMed.
- İmran, M. (2018). *Kırsal alandaki çiftçi ailelerin enerji tüketimini etkileyen faktörlerin karşılaştırmalı analizi: Türkiye ve pakistan örneği*. [Doktora Tezi]. Akdeniz Üniversitesi.
- International Energy Agency. (2024, May 14). *summit on clean cooking in africa* <https://www.iea.org/events/summit-on-clean-cooking-in-africa>
- International Energy Agency. (2025). *A critical issue in energy employment, access and transitions: Energy and gender*. <https://www.iea.org/topics/energy-and-gender#gender-gaps-in-the-energy-sector>
- Irena R. (2019). *Renewable energy: A gender perspective*, Irena.
- Karlsson, G., & Oparaocha, S. (2003). The road to Johannesburg and beyond: networking for gender and energy. *Energy For Sustainable Development* , 7(3), 62-67.
- Köhlhlin, G. (2012). *Energy, Gender and Development What are the Linkages? Where is the Evidence?* The World Bank.
- Listo, R. (2018). Gender myths in energy poverty literature: A critical discourse analysis. *Energy Research & Social Science*, 38, 9-18.
- Mahat, I. (2006, September). *Gender Roles in Household Energy Management: Issues and Implications*. https://www.researchgate.net/profile/IsharaMahat/publication/233897270_Gender_Roles_in_Household_Energy_Management_Issues_and_Implications/links/0fcfd5112564872bab000000/Gender-Roles-in-Household-Energy-Management-Issues-and-Implications.pdf
- Matzinger, S., & Berger, C. (2021). The gender dimension of energy poverty—an underexposed problem. *Ep-pedia*, Engager Cost Action.
- Nalbant, F., & Korkmaz, T. (2019). Feminist teori temelinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin türkiye. *Artvin Çoruh Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 165-186.
- Ngvara, S., Zhou, L., Ningi, T., Chari, M., & Mdiya, L. (2022). Gender and ethnic disparities in energy poverty: The case of South Africa. *Energy Police*, 161, 1-13.
- Öcal, A. T., & Başarslan, A. T. (2022). Dünyada enerji yoksulluğuna odaklanmak: Sorunlar ve politikalar. *İnsan&İnsan*, 9(33), 5-32.
- Ramakrishnan, R. (2009). Resolving poverty, gender, energy nexus by stakeholder engagement. *DSA Conference: Contemporary Crises and New Opportunities*, University of Ulster.
- Ryan, S. E. (2014). Rethinking gender and identity in energy studies. *Energy Research & Social Science*, 1, 96-105.
- Shatlova, O., Sobolieva T., & Vostryakov O. (2021). Gender equality in the energy sector: Analysis and empowerment. *Energy Policy Journal*, 24(4), 19-41.
- Social Europe (2024, January 23). *Gender, energy poverty and the European green deal*. <https://www.socialeurope.eu/gender-energy-poverty-and-the-european-green-deal>
- Stojilovska, A., Guyet, R., Mahoney, K., Gouveia, J., Rosa, R., Živčič, L., Tkalec, T. (2022). Energy poverty and emerging debates: Beyond the traditional triangle of energy poverty drivers. *Energy Policy*, 169, 1-14.
- Toro, F., Vazquez, E. F., & Serrano, M. (2023). The Gender, energy, poverty nexus under review: A longitudinal study for spain. in R. Bardazzi, Paziienza, M. G. (Eds), *Vulnerable Households in the Energy Transition: Energy Poverty, Demographics and Policies*, 117-139, Springer.
- Unwomen. (2024). *Progress on the sustainable development goals the gender snapshot 2024*. United Nations.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *İstanbul Journal of Sociological Studies*, 29(35), 29-55.

- Wamukonya, N. (2002). A critical look at gender and energy mainstreaming in Africa. *Gender Perspectives In Sustainable Development Prep Com III. A Panel Discussion*, United Nations Division for the Advancement of Women and the Women's Environment and Development Organizations.
- Wickramasinghe, A. (2005). *Gender, modern biomass-energy technology and poverty: Case study in Sri Lanka*. ENERGIA And DFID Kar Research Project.
- Wilhite, H. (2017). *Gender Implications of energy use and energy access*. EEG State of Knowledge Paper Series.
- Yılmaz, S. (2018). Toplumsal cinsiyet rollerinin günlük hayattaki yansımaları: Çorum/Alaca örneği. *İmgelem*, 2(2), 1-21.